

Η Δικηγορία του μέλλοντος

Συνέντευξη του κ. Δημήτρη Βερβεσού

Δικηγόρου παρ' Αρείω Πάγω, επανεκλεγέντος Προέδρου του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών (Δ.Σ.Α.) και Προέδρου της Ολομελείας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας

Επιμέλεια: Καραγιάννη Νίκη, προπτυχιακή φοιτήτρια Νομικής Σχολής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

1. Αρχικά, κ. Πρόεδρε, θα ήθελα να σας εκφράσω τα συγχαρητήριά μου σχετικά με την υπεροχή σας στην εκλογική αναμέτρηση του Δεκεμβρίου 2021, στην οποία αποσπάσατε ποσοστό 59,78%, ήτοι 4.599 σταυρούς, από τους συναδέλφους δικηγόρους. Γιατί πιστεύετε ότι τα μέλη του Δ.Σ.Α. σας εμπιστεύτηκαν την προεδρία για δεύτερη συνεχόμενη τετραετία;

Σας ευχαριστώ θερμά. Το αποτέλεσμα των δικηγορικών εκλογών, μέσω των οποίων οι συνάδελφοι ανανέωσαν την εμπιστοσύνη τους στο πρόσωπό μου, ήταν μια ηχηρή αναγνώριση του έργου που επιτελέστηκε στον Δ.Σ.Α. στη θητεία που ολοκληρώθηκε το περασμένο έτος, μέσα σε εξόχως δύσκολες συνθήκες, λόγω της πανδημίας. Οι δικηγόροι έκλεισαν τα αυτιά στις Κασσάνδρες, αγνόησαν επιδεικτικά κάθε κακόπιστη κριτική και εστίασαν στην ουσία του παραχθέντος έργου· στα απτά αποτελέσματα που βελτιώνουν την επαγγελματική τους καθημερινότητα και αναβαθμίζουν τον κλάδο.

Για να κάνω μία εντελώς επιγραμματική αναφορά, πρόκειται για δικαίωση μίας συλλογικής προσπάθειας -τόσο στο επίπεδο της Ολομελείας, όσο και σε αυτό του Δ.Σ.Α.- που αφορά στην Ηλεκτρονική Δικαιοσύνη (ηλε-

κτρονικές καταθέσεις δικογράφων, ηλεκτρονική παρακολούθηση ροής μήνυσης, ηλεκτρονική λήψη αποφάσεων και πιστοποιητικών, απομακρυσμένος έλεγχος στα Κτηματολογικά Γραφεία κ.λπ.), τη διεύρυνση της δικηγορικής ύλης (συμμετοχή στην έκδοση συντάξεων ΕΦΚΑ, λήψη ενόρκων βεβαιώσεων ενώπιον δικηγόρου, συμμετοχή στο Κτηματολόγιο κ.λπ.), τη φορολογική και ασφαλιστική ελάφρυνση, το ομαδικό ασφαλιστήριο, τον βρεφονηπιακό σταθμό, την υπηρεσία συνεργάτη δικηγόρου και ιδίως την έμπρακτη στήριξη των συναδέλφων στην καθημερινή άσκηση του λειτουργήματός τους.

2. Σε δηλώσεις μετά την εκλογή σας είχατε αναφέρει ότι οι δράσεις σας προσανατολίζονται στο να υλοποιηθεί η “Δικηγορία του Αύριο”. Τι συνθέτει το εν λόγω όραμα και πώς θα πραγματοποιηθεί;

Πράγματι, τόσο προεκλογικά, όσο και τώρα έχω εδραία πεποίθηση ότι πρέπει να έχουμε το βλέμμα στραμμένο στο αύριο της δικηγορίας. Είναι η ώρα να σταθούμε ακόμη πιο έντονα δίπλα στους νέους δικηγόρους, στις μητέρες, στους πιο αδύναμους από μας, στους χαμηλά αμειβόμενους, σε αυτούς που απασχολούνται με καθεστώς «μπλοκ», στους μαχόμενους και έμμισθους, που βιώνουν μια δύσκολη καθημερινότητα, μετά από 10 χρόνια μνημονίων και δύο χρόνια πανδημίας, και έχουν πιο πολύ την ανάγκη της στήριξής μας.

« πρέπει να έχουμε το βλέμμα στραμμένο στο αύριο της δικηγορίας. »

Συνέντευξη

Θα αγωνιστούμε με ακόμη μεγαλύτερο πείσμα για την ταχεία και ορθή απονομή της Δικαιοσύνης, τη βελτίωση των συνθηκών της καθημερινότητάς μας και την επέκταση της Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης, οποία, μετά την εντυπωσιακή πρόοδο της πανδημικής περιόδου, εμφανίζει και πάλι υστέρηση και επανεικινεί χάρις στις συνεχείς επίμονες προσπάθειές μας.

Στις προτεραιότητές μας βρίσκεται η θέσπιση ενός νέου Κώδικα Δικηγόρων, στο πλαίσιο του οποίου θα τεθούν εκ νέου όλα τα μείζονα θεσμικά ζητήματα που μάς απασχολούν (ασυμβίβαστα, κατοχύρωση των δικαιωμάτων των συνεργατών δικηγόρων κ.λπ)· η μείωση του δικαστηριακού ΦΠΑ και η επέκταση του καθεστώτος απαλλαγής· η θέσπιση πιστοποιητικού βαρών στις εμπράγματα δικαιωπραξίες, η κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος· η θεσμοθέτηση της υποκατώτατης ασφαλιστικής κλάσης για τους νέους.

Προσωπική μου επιδίωξη είναι να κάνουμε όλοι μαζί βήματα μπροστά. Με καθημερινό αγώνα, συνεργασία και σκληρή δουλειά, απομονώνοντας εκείνους που προσπαθούν να διχάσουν το σώμα. Μόνο έτσι θα αναβαθμίσουμε το κύρος μας και θα ολοκληρώσουμε το όραμά μας για τη Δικηγορία του αύριο.

3. Δικηγόρος άλλα και Πρόεδρος. Συμβιβάζονται αυτές οι δύο ιδιότητες ή τα καθήκοντά σας στον Δ.Σ.Α. σας απομακρύνουν από τη μάχιμη δικηγορία;

Η δικηγορική ιδιότητα και η ιδιότητα του Προέδρου του Δ.Σ.Α. όχι μόνον δεν είναι ασύνδετες, αλλά αλληλοτροφοδοτούνται. Κατ' αρχάς η επιλογή της δικηγορίας υπήρξε για μένα ανέκδοτη συνειδητή επιλογή. Είναι επιλογή με συγκεκριμένο αξιακό φορτίο. Επιλογή και στάση ζωής. Κάτι πολύ σημαντικότερο από μία απλή επαγγελματική απόφαση. Άλλωστε, η ελπίδα και η ζέση με την οποία αγκάλιασα από τα πρώτα κιόλας βήματά μου την δικηγορία δεν έχει αμβλυνθεί, αλλ' αντιθέτως έχει ενταθεί με τα χρόνια.

Παράλληλα, από την αρχή της σταδιοδρομίας μου συμμετείχα ενεργά στα κοινά του δικηγορικού σώματος και επιχειρήσα πάντοτε να συνεισφέρω με προτάσεις, ιδέες, μα κυρίως λύσεις, στα προβλήματα που ο κλάδος μας αντιμετώπιζε και αντιμετώπιζει· με γνώμονα

πάντοτε τη στήριξη του συναδέλφου, με όρους ισοτιμίας και αλληλεγγύης.

Παραμένω, λοιπόν, πιστός στο δικηγορικό λειτούργημα, στον δικηγορικό σύλλογο και τους συναδέλφους μου. Από τη σχέση μου με τη δικηγορία, αλλά και τους συναδέλφους αντλώ έμπνευση, αυτοπεποίθηση, αισιοδοξία. Κι αυτό θεωρώ ένα από τα μεγαλύτερα κέρδη της μέχρι σήμερα επαγγελματικής μου διαδρομής.

4. Συμπληρώνονται τρεις μήνες από την ημέρα ανάληψης των καθηκόντων σας. Σε ποιες ενέργειες έχετε προβεί ή προβαίνετε για τη βελτίωση της θέσης των δικηγόρων και γενικότερα της άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος;

Παρότι η νέα θητεία μετρά λίγους μόνο μήνες μπορώ να αναφερθώ ενδεικτικά στις ακόλουθες δράσεις που συμβάλλουν κατ' αρχάς στη θεσμική αναβάθμιση της δικηγορίας:

- Έμπρακτη αναγνώριση των δικηγόρων ως δημοσίων λειτουργών, δια της απασχόλησης σε Κτηματολογικά Γραφεία και της συμμετοχής στην έκδοση πράξεων συνταξιοδότησης. Παρότι τα θεσμικά θεμέλια για την υλοποίηση των παραπάνω δράσεων τέθηκαν στην προηγούμενη θητεία, η υλοποίηση πραγματοποιείται τώρα.

- Σύσταση Γενικού Μητρώου Μελών Επιστημονικών Φορέων (ΓΕΜΜΕΦ), υπό την εποπτεία των επιστημονικών φορέων στο οποίο θα εγγράφονται προαιρετικά και δωρεάν οι δικηγόροι και λοιποί επιστήμονες - ελεύθεροι επαγγελματίες, προκειμένου να λάβουν ενισχύσεις μέσω ΕΣΠΑ, Ταμείου Ανάκαμψης κλπ.

- Ανάκληση της κυβερνητικής απόφασης περί υποχρέωσης εγγραφής δικηγόρων και λοιπών επιστημόνων – ελευθέρων επαγγελματιών στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ).

Έπειτα, σας θυμίζω, όπως έχω πει πολλές φορές, ότι η μάχη για τα «μικρά», για την καθημερινότητα του μαχόμενου δικηγόρου, εμμίσθου και αμίσθου, είναι η «μεγαλύτερη» οφειλή μας έναντι του κλάδου και των συναδέλφων. Στην κατεύθυνση αυτή μπορώ να αναφερθώ ενδεικτικά στις ακόλουθες δράσεις που

«Στις προτεραιότητές μας βρίσκεται η θέσπιση ενός νέου Κώδικα Δικηγόρων»

Η Δικηγορία του μέλλοντος

επηρεάζουν, νομίζω, καταλυτικά προς το καλύτερο τη ζωή των συναδέλφων:

-Διεύρυνση του ωραρίου παραλαβής-καταχώρισης εγγραπτών πράξεων και ελέγχου στα Κτηματολογικά Γραφεία.

-Τηλεφωνικό κέντρο δωρεάν υποστήριξης και συμβουλών για την πλατφόρμα του εξωδικαστικού συμβιβασμού σε δικηγόρους.

-Δικονομικά επιτυχής αντιμετώπιση της αναστολής λειτουργίας των δικαστηρίων λόγω των έκτακτων καιρικών φαινομένων («Ελπίς») (ν. 4890/2022)

-Διεύρυνση της δυνατότητας εγγραφής στο Ομαδικό Ασφαλιστήριο καθ' όλο το έτος και πληρωμή με άτοκες δόσεις

-Εξασφάλιση, μετά από παρέμβασή μας, της εξυπηρέτησης των δικηγόρων στο Ειδικό Ληξιαρχείο σχετικά με την καταχώριση ληξιαρχικών πράξεων με εξουσιοδοτήσεις που έχουν χορηγηθεί σε δικηγόρους από τους εντολείς τους πριν από τις 31-12-2021.

-Τοποθέτηση ενισχυτών σήματος κινητής τηλεφωνίας στο Πρωτοδικείο Αθηνών.

Το ασφαλιστικό εξακολουθεί να μας ταλανίζει τα τελευταία χρόνια. και γι' αυτό το λόγο έχουμε επικεντρώσει τις προσπάθειές μας στην ανατροπή των διαδοχικών ασφαλιστικών μεταρρυθμίσεων, από τον νόμο – λαϊμητόμο 4387/2016, μέχρι τον υδροκέφαλο, δυσλειτουργικό και αβέλετρο e-ΕΦΚΑ, που εξακολουθεί να μας ταλαιπωρεί. Θα σταθώ, λοιπόν, μόνο στα πρόσφατα προβλήματα που κληθήκαμε να αντιμετωπίσουμε, και αντιπαρήλθαμε, νομίζω χάρις στις συντονισμένες ενέργειες του κλάδου, με επιτυχία:

-Παράταση της ασφαλιστικής ικανότητας για όλους τους συναδέλφους, η οποία ήρθε ως αποτέλεσμα της εξαγγελίας στοχευμένης αποχής από υποθέσεις του e-ΕΦΚΑ, μετά την παράνομη αφαίρεση ασφαλιστικής ικανότητας από συναδέλφους άνευ υπαιτιότητάς τους. Ήδη δε, με τροπολογία που κατετέθη από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων λύνεται το ζήτημα της ασφαλιστικής ικανότητας για όσους δικηγόρους οφείλουν ασφαλιστικές εισφορές υπό τον όρο να καταβάλλουν μόνο τις εισφορές του κλάδου υγείας για το 2021 εντός του 2022. Η ασφαλιστική ικανότητα θα ισχύει μέχρι 28/2/23.

-Επέκταση χορήγησης επιδόματος μητρότητας και σε έμμισθες δικηγόρους ασφαλισμένες στον e-ΕΦΚΑ.

-Υπαγωγή δικηγόρων συνεργατών (κατά την παρ.9 του άρθρου 39 του ν.4387/2016) στο ασφαλιστικό καθεστώς μισθωτού (κατ' άρθρο 38 ν. 4387/2016) μετά την ΥΑ με αριθμό Δ.15/Γ'/οικ. 96195/26.11.2021 & την απόφαση 13/2022 του ΣτΕ.

-Δυνατότητα ενοποίησης δόσεων για τις οφειλές παλαιών ταμείων (ΤΑΝ, ΤΕΑΔ, ΤΥΔΑ) που έχουν υπαχθεί στη ρύθμιση των 120 δόσεων (ν. 4611/2019) και μείωση κατώτατης δόσης κάτω από το όριο των 50€.

Κατά την πάγια στάση μας, όταν και όπου στοχοποιήθηκαν άδικοι συνάδελφοί μας, και ταυτίστηκαν ανεπίτρεπτα με τους εντολείς τους από πολιτικούς και δημοσιογράφους πραγματοποιήσαμε καιρία δημόσια παρέμβαση υπέρ τους. Ομοίως, προς περιφρούρηση του κύρους του δικηγορικού λειτουργήματος, σταθήκαμε ανυποχώρητοι μπροστά στις κατακριτέες αντιδεοντολογικές και πειθαρχικά ελεγκτέες συμπεριφορές "τηλεδικών" και άγρας πελατών.

Τέλος, συνεπείς στην υποχρέωση ενημέρωσης των συναδέλφων πραγματοποιήσαμε ενημερωτικά σεμινάρια και εκδώσαμε πρακτικό οδηγό και επεξηγηματικό βίντεο με τη συνεργασία της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) για την εφαρμογή MyData, ενώ παράλληλα εξασφαλίσαμε η επιμόρφωση 2.800 δικηγόρων στο δίκαιο του Κτηματολογίου για τη στελέχωση του μητρώου νομικών παραστατών, που αποτελεί ένα νέο πεδίο δικηγορικής ύλης, για τους νέους κυρίως συναδέλφους.

5. Τα τελευταία χρόνια καταγράφεται μια αμφισβήτηση και απαξίωση των θεσμών του κράτους από τους πολίτες, συμπεριλαμβανομένου και του θεσμού της δικαιοσύνης, εναντίον του οποίου είδαμε να ασκείται κριτική. Πιστεύετε ότι οι θεσμοί έχουν και οι ίδιοι μερίδιο ευθύνης γι' αυτή την κατάσταση;

Το θέμα είναι μείζον. Η σημασία της ανεξάρτητης δικαιοσύνης είναι σήμερα ακόμη μεγαλύτερη, καθώς η παραδοσιακή τριμερής διάρθρωση των εξουσιών έχει πλέον υποχωρήσει υπό το βάρος μιας θεσμικής ανισορροπίας που εντοπίζεται στα εξής κρίσιμα σημεία: α)

«πραγματοποιήσαμε ενημερωτικά σεμινάρια και εκδώσαμε πρακτικό οδηγό και επεξηγηματικό βίντεο με τη συνεργασία της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) για την εφαρμογή MyData»

Συνέντευξη

Πλήρης σύγχυση της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας, καθώς αποτελεί επιβεβαιωμένη πολιτική πραγματικότητα η υπαγόρευση των νόμων από την κυβέρνηση, που ελέγχει την πλειοψηφία στη Βουλή, β) δημιουργία ενός ετεροβαρούς σχήματος άσκησης της πολιτικής εξουσίας όπου η εξουσία συγκεντρώνεται στο κυβερνών κόμμα και ιδώς στον Πρωθυπουργό, γ) εξάρτηση της ανάδειξης των ηγεσιών των ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας από την Κυβέρνηση. Οι παρατηρήσεις αυτές οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μόνον η ανεξάρτητη Δικαιοσύνη - με την επικουρία των συνταγματικών ανεξαρτήτων αρχών- λειτουργεί ως αποτελεσματικό θεσμικό ανάχωμα απέναντι στις πιθανές εκτροπές της εκτελεστικής εξουσίας από την συνταγματική νομιμότητα.

Δυστυχώς, το πάγιο αίτημα του νομικού κόσμου για αποκοπή του ομφάλιου λώρου μεταξύ δικαιοσύνης και εκτελεστικής εξουσίας δεν έχει εισακουστεί.

Η συζήτηση περί ανεξαρτησίας δεν εξαντλείται όμως στη διαπιστωμένη παθολογία του ισχύοντος συστήματος επιλογής της ηγεσίας της δικαιοσύνης, στην οποία αναφέρθηκα. Εξίσου μεγάλη σημασία έχει η προαγωγική εξέλιξη και ο έλεγχος των δικαστών. Η αντικατάσταση του κριτηρίου της επετηρίδας με την προαγωγή κατ' αξίαν, θα αναβαθμίσει και δεν θα υπονομεύσει το κύρος της Δικαιοσύνης. Για την ταυτότητα του λόγου χρειάζεται, νομίζω, ριζική αναθεώρηση ο τρόπος διεξαγωγής της επιθεώρησης, ώστε -με συγκεκριμένα και μετρήσιμα μεγέθη- να αξιολογείται η ορθότητα της δικανικής κρίσης, η ουσιαστική γνώση, η καλλιέργεια και το ήθος του δικαστικού λειτουργού, που αποτελούν και τη λυδία λίθο της πραγματικής ανεξαρτησίας της γνώμης του. Θέλω να ελπίζω ότι ο νέος Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων, μετά τις δημόσιες παρεμβάσεις μας, θα κάνει πιο τολμηρά βήματα στα θέματα αυτά. Στο πλαίσιο αυτό θεωρούμε κρίσιμη την ουσιαστικότερη συμμετοχή των Δικηγορικών Συλλόγων στα θεσμικά όργανα της Δικαιοσύνης, ιδίως στις διοικήσεις δικαστηρίων (με δικαίωμα λόγου) ώστε να αναπτύσσεται γόνιμος διάλογος για τα καθημερινά προβλήματα και να δίνονται άμεσα λύσεις, μέσα από συνθέσεις και συγρίσεις επ' ωφελεία όλων.

«μόνον η ανεξάρτητη Δικαιοσύνη - με την επικουρία των συνταγματικών ανεξαρτήτων αρχών- λειτουργεί ως αποτελεσματικό θεσμικό ανάχωμα απέναντι στις πιθανές εκτροπές της εκτελεστικής εξουσίας από την συνταγματική νομιμότητα»

Το τελευταίο θέμα που θέλω να θέσω είναι η οριοθέτηση της κανονιστικής εμπέλειας του αυτοδιοικητού των δικαστηρίων. Σε μία χώρα που ταλανίζεται από αδικαιολόγητες καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης και έχει πολλαπλώς καταδικαστεί στο Στρασβούργο για την βραδεία απονομή της, ο καθορισμός του αριθμού των διακζομένων υποθέσεων δεν μπορεί να εμπίπτει στο αυτοδιοικητο δίκην δικαστικής προνομίας. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι είναι έργο του κοινού νομοθέτη να αποφασίσει σχετικά, με την συνήθη νομοπαραγωγική διαδικασία. Δεν μπορεί να αποφασίζει κάθε δικαστικός σχηματισμός μόνος του τον αριθμό των εκδικαζομένων υποθέσεων ανά τμήμα, ανά διαδικασία και ανά δικαστή. Στο ίδιο πνεύμα απαιτείται πλήρης διαφάνεια σχετικά με τις καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, ώστε να επικροτείται η προσπάθεια των πολλών ευσυνείδητων δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών και να απομονώνονται εκείνοι που συνιστούν οπισθέλκουσα δύναμη για την πρόοδο της δικαιοσύνης.

6. Πώς κρίνετε την νέα ψηφιακή εποχή στην οποία εισάγεται η ελληνική δικηγορία; Αυτό που λέμε «ηλεκτρονική δικαιοσύνη» (e-justice) θα εξαλείψει την καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης;

Ο τομέας της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης ήταν ανέκαθεν πρώτιστη προτεραιότητά μας. Στο πλαίσιο αυτό θυμίζω ότι υλοποιήθηκε μετά από πολύχρονη προσπάθεια η δυνατότητα ηλεκτρονικής κατάθεσης δικογράφων στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) και στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια και επεκτάθηκε η ηλεκτρονική κατάθεση σε πολλές διαδικασίες στα πολιτικά δικαστήρια. Παράλληλα, κατέστη εφικτή η σάρωση και η διάθεση στους δικηγόρους μέσω του συστήματος ΣΟΛΩΝ (solon.gov.gr) και με αποστολή email των δικαστικών αποφάσεων. Στην ποινική δικαιοσύνη κατέστη εφικτή η ηλεκτρονική παρακολούθηση της ροής μήνυσης. Αντίστοιχα, θετικά βήματα έγιναν στην ψηφιοποίηση της διαδικασίας υποβολής αίτησης και λήψης πιστοποιητικών από τις γραμματείες των δικαστηρίων, ενώ σημαντική πρόοδος σημειώθηκε στο Κτηματολόγιο, όπου

Η Δικηγορία του μέλλοντος

σε ολοένα αυξανόμενο αριθμό Κτηματολογικών Γραφείων καθίσταται εφικτός ο απομακρυσμένος έλεγχος τίτλων και η ηλεκτρονική καταχώριση εγγραπτών πράξεων.

Όπως σας επεσήμανα στην αρχή της συζήτησής μας, μετά την περίοδο της πανδημίας, υπήρξε αδικαιολόγητη στασιμότητα (σταμάτησαν να ανανεώνονται οι ψηφιακές υπογραφές και δεν συνεχίστηκε η ένταξη νέων διαδικασιών στην ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων στα πολιτικά δικαστήρια). Κατόπιν επίμονων προσπαθειών μας, από τις αρχές αυτού του μήνα ξεκίνησε η διαδικασία χορηγήσεως των νέων δωρεάν άυλων (απομακρυσμένων) ψηφιακών υπογραφών σε όλους τους Δικηγόρους, επιλύοντας ένα τεράστιο πρόβλημα, καθώς, όπως αντιλαμβάνεστε, η ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων είναι αδύνατη χωρίς ψηφιακή υπογραφή.

Τώρα όμως είναι η ώρα να προχωρήσουμε σε ακόμη πιο τολμηρά βήματα προς τα εμπρός στον τομέα της Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης. Είναι αναγκαίο να επεκταθεί η ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων σε όλες τις διαφορές και διαδικασίες (αντί του περιορισμένου αριθμού, που προβλέπεται σήμερα), σε όλα τα δικαστήρια της Χώρας, τα οποία είναι ήδη ενταγμένα στα Ολοκληρωμένα Συστήματα Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων Πολιτικής & Ποινικής Δικαιοσύνης (ΟΣΔΔΥ-ΠΠ) και Διοικητικής Δικαιοσύνης (ΟΣΔΔΥ-ΔΔ). Για όσες διαδικασίες προβλέπεται σήμερα ή θα προβλεφθεί η ψηφιακή κατάθεση δικογράφου, θα πρέπει παράλληλα να προβλεφθεί (ή να επεκταθεί και να βελτιωθεί η ήδη υπάρχουσα σήμερα) δυνατότητα ψηφιακής καταθέσεως προτάσεων-υπομνήματος-προσθήκης/αντίρρησης κ.λπ, ώστε όλα τα δικόγραφα και τα σχετικά έγγραφα να μπορούν να υποβάλλονται ηλεκτρονικά. Περαιτέρω, πρέπει να προβλεφθεί η ψηφιακή δημοσίευση των δικαστικών αποφάσεων, παρέχοντας δυνατότητα πρόσβασης στους δικηγόρους.

7. Πώς θα συμβουλευάτε τους φοιτητές μας να προετοιμαστούν για την είσοδό τους στον αρκετά ανταγωνιστικό χώρο της δικηγορίας; Κατά τη γνώμη σας, ποια εφόδια και ποια χαρακτηριστικά θα τους καταξιώσουν επαγγελματικά;

Ζούμε αναμφίβολα σε μια εποχή συνεχών προκλήσεων, αντιθέσεων και ανατροπών, με φέρον στοιχείο τη συνεχιζόμενη, πολύπλευρη κρίση (θεσμική, μνημονιακή, πανδημική κ.λπ). Η πραγματικότητα που βιώνουμε δεν είναι, και δεν θα μπορούσε να είναι, άμοιρη συνεπειών για το δικηγορικό σώμα, που αποτελεί άλλωστε ζωντανό κομμάτι της κοινωνίας. Ο δικηγόρος αισθάνεται περιουσιωμένος από πλειάδα εμποδίων: ενδογενών, που αφορούν στην άσκηση του λειτουργήματός του, όπως η γραφειοκρατία, οι καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, η πολυνομία και η κακονομία, αλλά και εξωγενών, όπως η συρρίνωση των αμοιβών, ο δικηγορικός πληθωρισμός, και η εχθρική συχνά στάση της Πολιτείας, αλλά και μικρής μερίδας των δικαστικών λειτουργών.

Παρά τις αντιξοότητες αυτές, στη μακρά δικηγορική και συνδικαλιστική μου διαδρομή δεν ξέχασα ποτέ δύο ρήσεις του Βολταίρου: η πρώτη, ότι «Η ωραιότερη λειτουργία της ανθρωπότητας είναι εκείνη της δικαιοσύνης» και η δεύτερη, η εξομολόγησή του, ότι θα επιθυμούσε να είναι δικηγόρος, καθώς είναι το ωραιότερο επάγγελμα του κόσμου. Δεν ξέρω αν η διατύπωση του επιφανούς εκπροσώπου του Διαφωτισμού ενείχε ηθελημένα στοιχεία υπερβολής, δεν υπάρχει όμως αμφιβολία ότι η δικηγορία, παρά τα όσα προβλήματα βιώνουμε και αδρομερώς εξέθεσα, είναι διαχρονικά ελκυστικό επάγγελμα. Το μαρτυρούν άλλωστε οι κόποι και οι θυσίες των νέων συναδέλφων, για να εισαχθούν στις νομικές σχολές και να γίνουν δικηγόροι.

Απαντώντας στο ερώτημά σας θα είμαι ειλικρινής. Η δικηγορία είναι συνάμα επάγγελμα δύσκολο και επίπονο. Απαιτεί διαρκή επιστημονική εγρήγορση, πολυμάθεια, αλλά και πρόσθετα προσόντα και δεξιότητες, πέραν των γνώσεων που προσφέρουν οι νομικές σπουδές, όπως οξύνιοια, επικοινωνιακή ικανότητα, συναισθηματική νοημοσύνη, ρητορική δεινότητα.

Είναι ένα επάγγελμα που υπόσχεται πολλές συγκινήσεις, άλλοτε ευχάριστες και άλλοτε δυσάρεστες. Θα έλεγε κανείς ότι πρόκειται για μια διαρκή πρόκληση. Πρόκληση να ξεπεράσει κανείς τις δυσκολίες της υπόθεσης, τις αποδεικτικές δυσχέρειες που συναντά στο δρόμο του, τα ερμηνευτικά προβλήματα που

«Είναι αναγκαίο να επεκταθεί η ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων σε όλες τις διαφορές και διαδικασίες»

Συνέντευξη

συσκοτίζουν τη διαφορά, τον δύσκολο αντίπαλο, τον απαιτητικό δικαστή, τον δύστροπο μάρτυρα, τον μη συνεργάσιμο εντολέα. Είναι ένα επάγγελμα, που προσφέρει ανεπανάληπτες στιγμές, αλλά και αποστερεί πολλές απολαύσεις της ζωής, καθώς απαιτεί ολοκληρωτική αφιέρωση και αφοσίωση.

Ο δικηγόρος, ως επαγγελματίας και επιστήμων οφείλει να είναι σε εγρήγορση για να αντιμετωπίσει λυσιτελώς την διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα. Υψηλού επιπέδου και συνεχιζόμενη κατάρτιση, εξειδίκευση και εξοικείωση με τη νέα τεχνολογία, επαφή με το διεθνές νομικό γίγνεσθαι, είναι, νομίζω, αναγκαίοι όροι για την άσκηση βιώσιμης δικηγορίας στο μέλλον. Παράλληλα, σε επίπεδο επαγγελματικής οργάνωσης, σε συνθήκες κορεσμού του επαγγέλματος, είναι εύλογο να αναζητεί κανείς διεξόδους μέσα από τα συνεργατικά σχήματα, τις δικηγορικές εταιρίες, αλλά και τις συνεργασίες με το εξωτερικό.

8. Ολοκληρώνοντας, είστε αισιόδοξος για την πορεία της Δικαιοσύνης στην Ελλάδα;

Οι παθογένειες στην απονομή της Δικαιοσύνης είναι ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα που απασχολούν τους δικηγόρους, ως συλλειτουργούς της Δικαιοσύνης, και τους πολίτες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν τον δικαστικό μηχανισμό ως ύστατο καταφύγιο για την προστασία των δικαιωμάτων τους. Το πρόβλημα είναι διαχρονικό και για την επίλυσή του απαιτείται η λυσιτελής συνεργασία της Πολιτείας και όλων των φορέων της Δικαιοσύνης. Μόνο μέσα από ουσιαστικό διάλογο και συνεργείες, μακριά από κοντόθωρες πρακτικές και στενόμυαλες, ιδιοτελείς αντιλήψεις, θα επιτύχουμε τα μεγάλα ζητούμενα: επιτάχυνση απονομής της δικαιοσύνης· έλεγχο της ορθής απονομής της· αξιοκρατικές επιλογές· πειθαρχικό έλεγχο και απομόνωση όσων υπονομεύουν το έργο της· εξορθολογισμό του δικονομικού πλαισίου, ώστε να υπηρετείται η οικονομία της δίκης και η λυσιτελής ικανοποίηση των δικαιωμάτων των διαδίκων· επέκταση της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης· βελτίωση των κτηριακών και τεχνολογικών υποδομών· άμεση κάλυψη των μεγάλων κενών στις θέσεις των δικαστικών υπαλλήλων.

Πέρα όμως από τα επιμέρους ζητήματα, επιτρέψτε μου ένα γενικότερο σχόλιο και μήνυμα προς τους αναγνώστες σας. Περάσαμε, ως κλάδος και ως χώρα, μία σκληρή δοκιμασία, η οποία δεν έχει ακόμα τελειώσει. Σκοπός μας είναι, και πρέπει να είναι, να βρούμε απ' αυτήν πιο ενωμένοι και πιο δυνατοί. Τα βήματα που έγιναν και γίνονται -και στα οποία αδρομερώς αναφέρθηκα- δείχνουν ότι ο κλάδος ενωμένος μπορεί να προοδεύει και να χτίζει ένα κοινό μέλλον με αισιοδοξία και ασφάλεια για όλους. Καλώ όλους να συστρατευτούν στον κοινό αγώνα, αφήνοντας στην άκρη μεμφιμοιρίες και άγονες κριτικές· να συμβάλλουν με δημιουργική κριτική, προτάσεις καινοτόμες αλλά κυρίως κοινή δράση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του κλάδου.

.....

«Ο δικηγόρος, ως επαγγελματίας και επιστήμων οφείλει να είναι σε εγρήγορση για να αντιμετωπίσει λυσιτελώς την διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα»